

Vận dụng văn hóa chính trị Hồ Chí Minh trong giai đoạn hiện nay

Nguyễn Thị Hằng

Trường Đại học Dân tộc Quảng Tây

Văn hóa chính trị Hồ Chí Minh là phương diện nổi bật của văn hóa Hồ Chí Minh, bao gồm tổng hòa các giá trị về tư tưởng và hành vi chính trị mang tính Chân, Thiện, Mĩ mà Người sáng tạo ra trong suốt quá trình đấu tranh cho sự nghiệp GPDT, giải phóng giai cấp và giải phóng con người trên lập trường giai cấp công nhân; là sự tích hợp, vận dụng, phát triển các giá trị VHCT của dân tộc, nhân loại, và chủ nghĩa Mác - Lênin vào điều kiện cụ thể Việt Nam; được biểu hiện ở tư tưởng, chuẩn mực và nhân cách chính trị mang đặc trưng riêng; có giá trị, ý nghĩa to lớn đối với sự nghiệp cách mạng của nhân dân Việt Nam và góp phần làm phong phú thêm các giá trị VHCT của nhân loại.

1. Những giá trị văn hóa chính trị Hồ Chí Minh

Một là, Luôn đề cao vai trò của nhân dân, trọng dân, thân dân, mọi suy nghĩ và hành động cách mạng đều vì quyền lợi của dân

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, nhân dân là cộng đồng người bao gồm nhiều giai cấp, tầng lớp khác nhau nhưng đều là gốc của quốc gia, dân tộc; vừa là cơ sở cho sự ra đời, tồn tại và phát triển của chính trị vừa là chủ thể của chính trị. Mặc dù vậy, trên thực tế quyền lực chính trị thường chỉ được bảo đảm cho những người thuộc giai cấp thống trị.

Hồ Chí Minh có nhiều cách diễn đạt và tiếp cận khác nhau về nhân dân, nhưng đều đề cập đến số đông quần chúng trong xã hội. Tiếp cận từ góc độ nguồn gốc, Người cho rằng, nhân dân là những người có chung một cội nguồn, chung một tổ tiên, đều là "con Lạc, cháu Hồng", đều là anh em, ruột thịt. Từ góc độ bản sắc văn hóa của cộng đồng người, Hồ Chí Minh quan niệm, nhân dân là những người trong cùng một quốc gia, một lãnh thổ thống nhất, có những nét chung về tiếng nói, chữ viết, phong tục, tập quán...

Hồ Chí Minh luôn khẳng định, cách mạng là một quá trình nhằm trả lại địa vị chủ thể quyền lực chính trị của nhân dân, không phân biệt, giai cấp, tầng lớp, tín ngưỡng, tôn giáo. Để thực hiện mục tiêu đó, Người đã xuất phát từ nguyện vọng của nhân dân để lựa chọn hệ tư tưởng, lý tưởng và mục tiêu chính trị.

Trong VHCT Hồ Chí Minh, vấn đề độc lập, tự do, ấm no hạnh phúc và không ngừng nâng cao đời sống vật chất, tinh thần của nhân dân vừa là điểm khởi đầu, vừa là mục tiêu cuối cùng của mọi chiến lược và sách lược cách mạng. Trên cơ sở kiên định mục tiêu chiến lược là ĐLDT gắn liền với CNXH, trong chỉ đạo thực tiễn, Hồ Chí Minh luôn xuất phát từ lợi ích, nguyện vọng thiết thực của nhân dân và thực tiễn đất nước trong từng thời kỳ để xác định sách lược cụ thể trên các lĩnh vực, chính trị, kinh tế, quân sự, ngoại giao,

bảo đảm linh hoạt, mềm dẻo và mang lại hiệu quả thiết thực cho cuộc sống của nhân dân.

Hai là, Luôn hài hòa giữa đạo đức với pháp luật, giữa đạo đức chính trị với cách thức đạt được các mục tiêu chính trị

Hồ Chí Minh là một lãnh tụ chính trị quan tâm nhiều nhất đến đạo đức, Người không những chỉ ra mối quan hệ biện chứng giữa đạo đức với hiệu quả lãnh đạo của người đảng viên, giữa đạo đức với tồn tại xã hội, mà còn chỉ rõ tính vượt trước của đạo đức đối với sự vận động, phát triển của xã hội.

Coi trọng và đề cao vai trò của đạo đức cách mạng nhưng Hồ Chí Minh không tuyệt đối hóa đạo đức, mà Người luôn chỉ rõ mối quan hệ biện chứng giữa đạo đức với pháp luật. Trong đó, đạo đức là gốc, là cơ sở, nền tảng của pháp luật, nhưng pháp luật lại là yếu tố bảo đảm cho đạo đức được hoàn thiện và phát triển phù hợp với đòi hỏi của thực tiễn cuộc sống. Vì vậy, ngay từ năm 1919, Người đã đòi hỏi chính quyền thực dân Pháp phải cai trị nhân dân An Nam bằng pháp luật. Tuy nhiên, yêu cầu đó chỉ được hiện thực hóa khi chính quyền về tay nhân dân sau Cách mạng Tháng tám 1945. Trên cương vị Chủ tịch nước, Hồ Chí Minh không chỉ quan tâm xây dựng nền đạo đức mới, mà còn quan tâm sâu sắc đến việc hoàn thiện Hiến pháp, pháp luật và bảo đảm tính nghiêm minh của pháp luật.

Đạo đức chính trị là bộ phận cốt lõi của đạo đức cách mạng, bao gồm những nguyên tắc, chuẩn mực và định hướng ứng xử, có tác dụng chi phối, điều chỉnh hành vi của mỗi chủ thể trong đời sống chính trị, góp phần xây dựng một nền chính trị nhân văn, nhân đạo, tất cả vì con người. Đạo đức chính trị Hồ Chí Minh là cơ sở để Người đoàn kết, tập hợp được đông đảo quần chúng nhân dân đi theo Đảng làm cách mạng, tranh thủ được sự giúp đỡ to lớn cả về vật chất và tinh thần của giai cấp công nhân, nhân dân lao động và các lực lượng tiến bộ, yêu chuộng hòa bình trên thế

giới cho sự nghiệp kháng chiến, kiến quốc của nhân dân ta.

Ba là, suốt đời tu dưỡng đạo đức cách mạng, luôn đặt lợi ích của Đảng, của dân tộc lên trên lợi ích cá nhân

Tính kiên trì, bền bỉ, tự giác trong tu dưỡng đạo đức cách mạng là một trong những yếu tố cơ bản tạo nên giá trị nhân cách của VHCT Hồ Chí Minh. Người là tấm gương sáng ngời về sự cần cù, tiết kiệm, liêm khiết và chính trực. Người không chỉ tự mình cần cù, mà còn luôn nhắc nhở cán bộ, đảng viên và nhân dân phải cần cù để không ngừng tiến bộ trong công tác, đóng góp ngày càng nhiều cho sự nghiệp kháng chiến, kiến quốc. Với tinh thần cần cù, vượt khó, Người đã làm nhiều công việc khác nhau để sống và để hoạt động cách mạng, luôn tự học, tự nghiên cứu, không ngừng mở rộng vốn kiến thức và tích lũy kinh nghiệm hoạt động cách mạng.

Khi là Chủ tịch nước, Người cũng không bao giờ xa hoa, hoang phí. Người còn luôn nhắc nhở cán bộ, đảng viên và nhân dân tiết kiệm để giúp đỡ đồng bào, đồng chí; tiết kiệm để kháng chiến, kiến quốc; tiết kiệm để xây dựng CNXH. Cùng với cần kiệm, tấm gương về sự liêm khiết là một biểu hiện tất yếu của đạo đức Hồ Chí Minh. Thực tế cho thấy, cả đời Hồ Chí Minh thực hành cần, kiệm, liêm, chính cho nên Người là tấm gương tuyệt vời của sự quang minh, chính đại, tất cả vì lợi ích của quốc gia, dân tộc, vì uy tín của Đảng, vì hạnh phúc của nhân dân.

Bốn là, văn hóa chính trị Hồ Chí Minh luôn hài hòa giữa tính dân tộc và tính quốc tế, tôn trọng các giá trị phổ biến của nhân loại trên cơ sở đề cao tính đặc thù của Việt Nam

Giữa tính dân tộc và tính nhân loại có mối quan hệ biện chứng, tác động qua lại, không mâu thuẫn hay triệt tiêu lẫn nhau mà chỉ làm phong phú, sâu sắc thêm tính chất của nhau. Tính dân tộc và tính nhân loại của VHCT Hồ Chí Minh biểu hiện ở những nội dung cơ bản sau:

(i) VHCT Hồ Chí Minh không chỉ có nguồn gốc dân tộc mà còn có nguồn gốc nhân loại. Thực tế cho thấy, mặc dù lựa chọn chủ nghĩa Mác - Lênin, tin theo Cách mạng tháng Mười và Quốc tế III, nhưng không có nghĩa là Người phủ định tuyệt đối tất cả những quan điểm, tư tưởng và kinh nghiệm tổ chức thực tiễn mà Người từng gặp trên hành trình tìm đường cứu nước.

(ii) Hồ Chí Minh vừa là một nhà dân tộc chủ nghĩa chân chính, vừa là một chiến sĩ lỗi lạc của phong trào cộng sản và công nhân quốc tế. Trước hết cần khẳng định, chủ nghĩa dân tộc chân chính không đồng nghĩa với tư tưởng đề cao đặc điểm và quyền lợi dân tộc mình mà tách rời, thậm chí hạ thấp, coi thường dân tộc khác.

(iii) VHCT Hồ Chí Minh không chỉ có giá trị đối với dân tộc Việt Nam, mà còn có giá trị to lớn đối với nhân loại, đặc biệt là nhân dân yêu chuộng hòa bình trên

thế giới. VHCT Hồ Chí Minh là những giá trị được kết tinh từ việc vận dụng những quy luật phổ biến của thế giới vào điều kiện cụ thể của Việt Nam. Hơn nữa, những giá trị đó, không chỉ có ý nghĩa trong đời sống chính trị của dân tộc Việt Nam mà còn có tác động đến đời sống chính trị quốc tế.

2. Xây dựng đội ngũ cán bộ theo những giá trị văn hóa chính trị Hồ Chí Minh trong giai đoạn hiện nay

Bồi dưỡng VHCT Hồ Chí Minh cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý ở nước ta hiện nay là hoạt động có ý nghĩa quan trọng và rộng lớn. Đó là một quá trình tác động có chủ đích, nhằm làm cho các giá trị của VHCT Hồ Chí Minh không chỉ thấm vào nhân cách mỗi cá nhân cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp, mà phải được biểu hiện ra ở việc biết vận dụng sáng tạo và phát huy cao độ các giá trị đó trong đời sống chính trị hiện nay của đất nước.

3.1. Một số yêu cầu trong xây dựng đội ngũ cán bộ theo những giá trị văn hóa chính trị Hồ Chí Minh

Một là, xây dựng đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý kiên định và nhất quán mục tiêu ĐLDT gắn liền với CNXH. Đây không chỉ là mục tiêu chính trị đúng đắn, tiến bộ, phù hợp với quy luật phát triển khách quan và xu thế thời đại đã được thực tiễn kiểm nghiệm, mà còn là lý tưởng chính trị và là giá trị tư tưởng của VHCT Hồ Chí Minh.

Hai là, xây dựng đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý thực sự tiêu biểu về đạo đức cách mạng. Đây không chỉ là cơ sở để người cán bộ lãnh đạo, quản lý dẫn thân và hy sinh cho sự nghiệp chung của Đảng, của dân tộc mà còn là cơ sở để đoàn kết, tập hợp và phát huy sức mạnh của khối đại đoàn kết toàn dân tộc, củng cố niềm tin của nhân dân đối với sự lãnh đạo của Đảng.

Ba là, xây dựng đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý có năng lực, phương pháp và phong cách chính trị đáp ứng tốt yêu cầu nhiệm vụ. Hiện nay đất nước đang quá độ lên CNXH trong bối cảnh cạnh tranh giai cấp và dân tộc ngày càng gay gắt, toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế ngày càng sâu, rộng, đòi hỏi đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý phải có năng lực ngang tầm và phấn đấu trên tầm của yêu cầu nhiệm vụ.

3.2. Một số nguyên nội dung trọng tâm trong xây dựng đội ngũ cán bộ theo những giá trị văn hóa chính trị Hồ Chí Minh

Một là, nâng cao trình độ chính trị của đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý.

Để xây dựng VHCT Hồ Chí Minh cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý, trước hết phải tập trung nâng cao trình độ chính trị cho đội ngũ này. Nội dung quan trọng quyết định nhất thể hiện trình độ chính trị của người cán bộ lãnh đạo, quản lý đó là: phải luôn thấm nhuần sâu sắc rằng, lãnh đạo là tự nguyện hy sinh phấn đấu cho lợi ích của tập thể, của cộng đồng, đặt

lợi ích cá nhân dưới lợi ích cộng đồng, còn quản lý là thay mặt nhân dân, được nhân dân trao cho những thẩm quyền nhất định để điều hành phối hợp các hoạt động chung vì lợi ích chung của xã hội. Do vậy, mỗi cán bộ lãnh đạo, quản lý phải luôn quán triệt rõ, mình vừa là đầy tớ, vừa là công bộc của nhân dân.

Nâng cao trình độ chính trị của đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý còn đòi hỏi mỗi người phải có tri thức nhất định về những vấn đề cơ bản của chính trị, đó là: nắm chắc quy luật vận động, phát triển khách quan của nhân loại; nắm chắc sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân, tính chính đáng của Đảng Cộng sản. Để nâng cao trình độ chính trị cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý cần tiến hành đồng bộ nhiều biện pháp, trong đó một trong những biện pháp quan trọng hiện nay là, đẩy mạnh việc học tập, làm theo tư tưởng, tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh.

Hai là, xây dựng môi trường VHCT và phát huy vai trò của nhân dân trong việc giám sát đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý.

Văn hóa chính trị của mỗi cá nhân được hình thành trong một môi trường VHCT nhất định. Do vậy, để xây dựng VHCT Hồ Chí Minh cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý ở Việt Nam hiện nay cần quan tâm đến việc xây dựng môi trường văn hóa. Nghĩa là, mỗi công dân, mỗi cán bộ, đảng viên nói chung phải có VHCT, biểu hiện ở nhận thức, thái độ, niềm tin và những hành vi ứng xử với những vấn đề chính trị cụ thể như: mục tiêu, lý tưởng, hệ tư tưởng chính trị, hệ thống chính trị và các sản phẩm chính trị cụ thể là các chủ trương, đường lối, các quyết định lãnh đạo, quản lý... Việc xây dựng môi trường VHCT ở Việt Nam hiện nay, cần kết hợp chặt chẽ các giá trị VHCT truyền thống của dân tộc với các giá trị, chuẩn mực của VHCT Hồ Chí Minh và các giá trị VHCT của các thể chế chính trị khác trong quá trình giao lưu, hội nhập quốc tế.

Đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý là những người nắm quyền lực, mà quyền lực luôn có thuộc tính dễ bị tha hóa, lạm dụng. Do vậy, xây dựng VHCT phải luôn đi đôi với kiểm soát, phòng chống và ngăn chặn sự suy thoái tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, sự quan liêu, cửa quyền, hách dịch, tham nhũng, lãng phí của những người có chức, có quyền. Một trong những cách tốt nhất để phòng chống những biểu hiện nêu trên là phát huy vai trò của nhân dân.

Ba là, xác lập và hoàn thiện các chuẩn mực VHCT của cán bộ, đảng viên nói chung, cán bộ lãnh đạo, quản lý nói riêng.

Chuẩn mực VHCT của đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý hiện nay trước hết cần dựa trên các tiêu chí sau:

(i) Có đạo đức cách mạng: Nghĩa là phải trung thành tuyệt đối với mục tiêu, lý tưởng của Đảng, lợi ích của dân tộc, yêu thương con người, tôn trọng nhân dân, có lòng khoan dung, độ lượng, có tinh thần dân tộc chân chính, tinh thần quốc tế cao cả.

(ii) Có năng lực toàn diện: biểu hiện ở năng lực bao quát tình hình, tổng kết thực tiễn, đúc kết lý luận. Có khả năng nhận thức, phân tích, xác định mâu thuẫn chủ yếu, dự báo tình hình, đề xuất chủ trương, giải pháp và tổ chức thực hiện.

(iii) Có phương pháp và phong cách công tác phù hợp. Người cán bộ lãnh đạo, quản lý phải có cách tiếp cận vấn đề phù hợp, tuân thực phương pháp luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, biết sử dụng các phương pháp cụ thể phù hợp với từng yêu cầu nhiệm vụ. Luôn giải quyết hài hòa giữa mục tiêu với phương pháp và cách thức, không bắt chấp thủ đoạn để đạt được mục đích chính trị nhất thời.

(iv) Nâng cao nhận thức về Đảng Cộng sản Việt Nam cầm quyền, phân biệt rõ chức năng lãnh đạo và quản lý làm cơ sở để hoàn thiện chuẩn mực văn hóa của đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý.

3. Kết luận

Văn hóa chính trị là một loại hình, một phương thức biểu hiện của văn hóa, là văn hóa đã thâm nhập vào tất cả các bộ phận, các khâu, các bước và cả quá trình chính trị, làm cho chính trị trở thành giá trị văn hóa, hoặc có tính văn hóa. Văn hóa chính trị có vai trò to lớn trong việc thúc đẩy hay kìm hãm sự vận động phát triển của xã hội. Từ ý nghĩa đó, VHCT không chỉ là mục tiêu, mà còn là động lực trong quá trình tham dự vào đời sống chính trị của mỗi cá nhân và cộng đồng.

Văn hóa chính trị Hồ Chí Minh có ý nghĩa to lớn, chẳng những góp phần đưa VHCT truyền thống của dân tộc Việt Nam lên một tầm cao mới, nâng cao sức sống của VHCT Mác - Lênin, mà còn làm phong phú thêm VHCT của nhân loại; mở ra một kỷ nguyên mới trong đời sống chính trị của nhân dân Việt Nam và góp phần quan trọng vào sự phát triển, tiến bộ của đời sống chính trị quốc tế. Văn hóa chính trị Hồ Chí Minh là sự kết hợp hài hòa, nhuần nhuyễn giữa văn hóa lãnh đạo và văn hóa quản lý. Vì vậy, việc xây dựng VHCT Hồ Chí Minh cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý ở Việt Nam hiện nay nhằm giữ vững và phát huy những giá trị đó trong đời sống chính trị hiện tại là vấn đề có ý nghĩa thiết thực trong việc đẩy mạnh cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh".

Tài liệu tham khảo

Hồ Chí Minh Toàn tập, tập 1, 4, 6, 12, 15. Nxb Chính trị quốc gia, 2011

Trần Văn Giàu (2011), Giá trị tinh thần truyền thống của dân tộc Việt Nam, Nxb Chính trị quốc gia,